

УДК 633.85.631.547

РІСТ І ВРОЖАЙНІСТЬ СОНЯШНИКУ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ І ГУСТОТИ РОСЛИН

Рогальський Сергій, канд. с.-г. наук
Уманський національний університет

Соняшник є основною олійною культурою в Україні, значні площі його посіву зосереджено в Південному Лісостепу. Швидкі темпи росту споживання та потреби в рослинних жирах пояснюються зростанням використання їх в харчовій, фармацевтичній та хімічній промисловості, та експортними потребами країни.

З появою у виробництві нових гібридів соняшнику особливого практичного значення набуває встановлення для них оптимальних параметрів основних агротехнічних прийомів вирощування, зокрема густоти рослин за різних строків сівби [1, 2].

Результати досліджень. Одним з важливих показників формування вегетативної маси соняшника є ріст рослин. Висота, як показник росту рослин є сортовою ознакою і змінюється під впливом умов вирощування [3, 4]. Результати спостережень показали, що до фази утворення кошиків темпи росту були порівняно невисокими. Рослини збільшували висоту за одну добу при густоті 60 тис./га на 1,6–2,3 см, густоті 80 тис./га – 1,8–2,6 см, що перевищувало контроль на 0,1–0,2 та 0,3–0,5 см відповідно.

Активний ріст рослин спостерігався під час настання генеративного періоду розвитку соняшника, зокрема у період утворення кошиків – цвітіння у варіанті 60 тис./га він складав 2,9–4,3 см, а при густоті 80 тис./га – 2,9–4,2 см за добу. Порівняно з контролем це більше на 0,1–0,3 см. Можна відмітити, що приріст стебла у вказаний міжфазний період незначно залежав від площі живлення.

Збільшення висоти рослин внаслідок загущення посіву обумовлювалося посиленням конкуренції між ними. Так, висота рослин при густоті 80 тис./га порівняно з контролем була істотно більшою на 13–16 %.

Найвищі показники площі листової поверхні були у фазі цвітіння за третього строку сівби. Причому, в міру загущення посіву площа листя однієї рослини у всіх строків сівби зменшувалася.

Збільшення густоти посіву з 40 до 80 тис./га посилювало конкуренцію рослин за світло, вологу, поживні речовини, що теж впливало на площу листового апарату рослин.

Величина площі листової поверхні, продуктивність та тривалість фотосинтезу впливали на особливості накопичення сухої маси рослин.

Дослідження показали, що до повної стиглості, залежно від строку сівби і густоти, рослини нагромаджували різну кількість сухої речовини, маса рослин залежала передусім від густоти посіву, помітна різниця в показниках була лише у загущених посівах. Так, при густоті 60 тис. даний

показник збільшувався, відповідно за II і III строків на 5,8 і 11,8 г та 3,9–8,9 г. При цьому маса рослин зменшувалася з 285,8–287,2 до 103,1–112,5 г.

Формування врожаю соняшника визначається сортовими особливостями рослин та цілим рядом зовнішніх факторів, у тому числі і тих, які, в різній мірі регулюються людиною [5,6].

Необхідно також відмітити, що скоростиглі гібриди краще реагують на строки сівби, найвищим за врожайністю виявився перший строк. Посіви другого і третього строків знижували врожайність при всіх густотах.

Суттєвою у всіх варіантах прибавка врожаю була лише за густоти 60 тис. рослин на 1 гектарі. Урожайність насіння за цієї густоти, залежно від умов вегетації змінювалась від 20,9 до 27,3 ц/га за першого строку сівби, від 23,1 до 26,3 ц/га – за другого і від 21,8 до 26,9 – за третього.

В межах похибки досліду знаходилась різниця за врожайністю насіння між варіантами меншої та більшої густоти рослин соняшника.

Висновки. В умовах південної частини Правобережного Лісостепу України скоростиглі сорти соняшника необхідно висівати в другій декаді квітня з густотою рослин – 60 тис./га, що дозволить отримати врожайність понад 25 ц/га.

Список використаної літератури

1. Зінченко О. І., Демидась Г. І., Січкара А. О. Кормовиробництво: Навчальне видання. 3-є вид., доп. і перероб. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД». 2014. 516 с.
2. Чехова І. В. Формування та розвиток ринку олійних культур: теорія, методологія, практика // Монографія. Київ : Аграрна наука, 2021. 144 с.
3. Мельник А. В. Агробіологічні особливості вирощування соняшнику та ріпаку ярого в умовах Північно-східного Лісостепу України // Монографія. Суми : Вид-во «Університетська книга», 2020. 229 с.
4. Землеробство XXI століття – проблеми та шляхи вирішення / за ред. чл.- кор. НААН, проф. В. Ф. Камінського. Київ, 2015. 272 с.
5. Каленська С. М., Горбатюк Е. М., Гарбар Л. А. Вплив регламентів сівби на продуктивність соняшнику. *Науковий вісник НУБіП України. Серія «Агрономія»*. 2017. Вип. 269. С. 23-30.
6. Каленська С. М., Горбатюк Е. М., Гарбар Л. А. Формування продуктивності посівів соняшнику за впливу строків сівби та ширини міжряддя. Реалізація потенціалу сортів зернових культур – шлях вирішення продовольчої безпеки. Міжнар. науково-наук.-практ. конф., присвячена 110 – річчю від дня народження академіка–селекціонера Василя Миколайовича Ремесла, с. Центральне, 20 жовтня 2017 року : тези доп. Центральне, 2017. С. 115–116.